עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. ור' ישמעאל הא דאיצטריך למיכתב יחדיו בחורש בשור ובחמור שלא יתחייב אפי' אינם קשורים יחד כדאמר בירושלמי דאיצטריך למעוטי קושר אחורי הקרון וגם בגבישת עמר ופשתים איצטריך שלא לאסור אפי' אינן מכופין כגון שני מלבושים אחד של עמר ואחד של פשתים:

אלא אי אמרת בדבר מצוה מאי מיעט. וא"ת אימא דמיעט לשנות את הידוע ומילתא דליתא בלהבא לשמואל ומילתא דליתא בלאו והן אלינא דרב וי"ל דשקולים הן כדפריש"י לעיל ואי מרבינן אמאי מרבינן הא ועוד א"כ ליכתוב לעשות ושלא לעשות ולא בלשון הרעה והטבה: **הא** תו ל"ל חיובא הוא דליכא. זו היא גירסת הקונט' ודייק מדתני במתני' תלת זימני שלא אוכל שלא אוכלנה [שלא אוכלנה] ואין נראה דנפרק שני דנדרים (ד' יח.) תנן שבועה שלא אוכל [שבועה] שלא אוכל אינו חייב אלא אחת ולא קתני התם זימנין ואפ"ה דייק כרבא התם בגמ' (דף יח.) ממתני' מדלא קתני חייב אחת ומדלא קתני אינו אלא אחת רווחא הוא דלית ליה הא כי מיתשיל על חברתה חיילא לכך נראה כספרים דל"ג במתני' דהכא תלת זימנין ול"ג הא תו ל"ל אלא ה"ג חיובא [הוא] דליכא כו' ודייק מדקתני אינו חייב אלא אחת כדדייק בנדרים ואע"ג דהכא לא מצי למיתני (ד) אלא אחת דאינטריך למיתני חייב לאשמועי' הא שלא אוכלנה והדר שלא אוכל חייב אחת מ"מ דייק שפיר מדלא קתני חייב אחת: **הכי** השתא **התם איתא לשניה כו'.** בפ"ב דנדרים (דף יח.) לא מסיק הכי אלא דחי התם כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ונראה להתם ס"ד לפשוט דמיירי כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וס"ל ככב הוא דאמר התם לעיל דאין נזירות אלה על נזירות ומייתי סייעתא שפיר דהוי השתא דומיא דשבועות ודמי כגון שקבל עליו ג' נזירות בבת אחת ולא דמי לשבועה דהכא בנזירות חיילי תרוייהו להתחייב לענות ב' נזירות זו אחר זו אפי' לא נשאל על הראשון אבל בשבועות בעי לאתויי סייעתא אפילו אם נאמר בנזירות אלה על נזירות או שקבל עליו שתי נזירות בבת אחת כיון שאותו מנין מונה לשם ראשונה אין תעלה לו לשניה בראשונה אי לא מצי מיהא אי אמרת בשלמא בדבר הרשות כתיב ממעט דבר מצוה אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב ממאי קא ממעט: א"ר יהודה בן בתירא מה אם הרשות כו': ורבנן שפיר קאמרי ליה לר' יהודה בן בתירא ור"י בן בתירא אמר לך אטו הטבת אחרים לאו אע"ג דליתא בכלל הרעת אחרים ורבי רחמנא הכא נמי בקיום מצוה אע"ג דליתיה בביטול מצוה רבייה רחמנא ורבנן התם איתיה בלא איטיב הכא מי איתיה בלא אקיים: **מתני'** [ג]שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת בטוי [ב]שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד [ד]שבועת שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור: **גמ'** למה לי למיתני שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכלנה הא קמ"ל טעמא דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אוכלנה דלא מיחייב אלא חדא אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל [ה]מיחייב תרתי כדרבא דאמר רבא [ו]שבועה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה: שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת כו': הא תו למה לי הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא דאי משכחת רווחא חיילא למאי הלכתא לכדרבא [ז]דאמר רבא [ח]שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה לימא מסייעא ליה [ט]מי שנדר ב' נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הכי השתא התם נזירות מיהא איתא דכי מני לראשונה בעי מיהדר מימנא לשניה בלא שאלה הכא שבועה שניה מי איתא כלל אמר רבא נשבע על ככר ואכלה אם שייר ממנה כזית נשאל עליה אכלה כולה אין נשאל עליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ה"ד אי דאמר שלא אוכל מכזית קמא עבדיה לאיסוריה אי דאמר שלא אוכלנה מאי אירא כזית אפי'

ומשני ר' ישמעאל דלא מייתר ליה לו נפקא ליה דקרא אלו במנה אחירי דסבר לה כר"ע דדרים רבוי ומיעוטי כו' מאי מיעט אין לך דבר הראוי למעט כנשבע לבטל את המצוה ואם זה חייב כ"ש כל שאר שבועות אלא ולאי ביטול מצוה אימעוט וקיום מצוה ממעטו מדליתיה בלאו והן: **איתיה בלא איטיב.** לאחרים כגון מתנה לעשיר: ה"ג **הכא מי איתא בלא אקיים: מתני'** ה"ג **שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה.** לקמיה מפרש ל"ל דנקט שבועה שלישית: **אינו חייב אלא אחת.** אאין שבועה אלה על שבועה: **גמ' למה לי למיתני שלא אוכל שלא אוכלנה.** למיתנקט תרי ליתני [ח] שלא אוכל שבועה שלא אוכל: **אכל אחר שבועה שלא אוכלנה והדר אחר שלא אוכל.** ואכלה כולה חייב שתים דחיילא לה שבועה שניה [ו]ואילו שלא אוכלנה כולה משמע אכל מקצתה לא אסר עליו וכי הדר אשמעינן שלא אוכל כזית קמא חייב משום שבועה וכי גמר ואכלה חייב משום שבועה ראשונה אבל האומר אחלה שבועה שלא אוכל אוסר עצמו בכזית ממנה הלכך שניה לא חיילא דבכולל ראשונה היא דכיון דאיתסר בכזית ראשון שוב לא יאכל כלום ממנה כ"ש כולה: **דרבא.** דאמר אוכלנה משמע כולה אבל לא אוכל אסר עצמו בכדי אכילה: ה"ג **הא תו ל"ל הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא וכי משכחת רווחא חיילא דרבא אמר רבא אם נשאל כו': הא תו ל"ל.** שבועה שלישית ל"ל משבועה שניה אשמועינן דאין שבועה חלה על השבועה: **הא קמ"ל כו'.** להכי נקט למינא דאשמועינן חיובא הוא דליכא אשבועות אחרונות הא שבועות הם ולא יצאו בעולה ואם יצאו יחולו והיכי דמי כדרבא שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר בכבר משום שבועה שניה וכן אם נשאל על השתים חלה (ב) על השלישית לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו שהרי פותח לו בחרטה והוי כמי שלא נדר וחלה השניה למפרע שהראשונה היתה מעכבתה מלחול ואינה לראשונה הוחל ונשאל עליה: **שתי נזירות.** שתים נזירות ל' יוסף): **והפריש קרבן.** לתגלחתו ונשאל לחכם על הראשונה עלתה לו שניה כמנין שמנה לשם ראשונה ואינו צריך לשמור עוד נזירות שניה והקרבן שהפריש מביא עליה כדמפרש טעמא לקמן [כח.] מי גרס לשניה שלא תחול תחלה להיות מנין הראשון שלה ראשונה היתה מעכבתה והרי אינה לראשונה שקלקה ועקרה בשאלה זו ומנלא המנין למפרע של שניה. ה"ג גבי שבועות מי הוא גורס לשניה שלא תחול ראשונה היתה גורמת לה והרי אינה שעקרה בשאלה ומנלא שניה חלה למפרע: **הכי השתא התם.** עודר שתי נזירות מיהא איתא אפי' לא נשאל על הראשונה לא יצתה נזירות שניה מפני לבעולה דהא כי מני לראשונה בעי למיתני לשניה וכיון דדבר העומד להיות הוא כשימלא מקום הרי מלא מקום למפרע ע"י שאילה לחול מיום ראשון לפיכך מנין עולה לה: **הכא.** גבי שבועות אי לאו שאלה מי הוה קיימא שניה לחול כלל הכא איכא למימר כשיצתה שניה מפני יצתה לבעולה ולא לחול עד עולמית ואף כשיצא המקום שהרי כבר בעולה: **נשאל עליה.** והותר לו זית הנשאר ונאכלתו לא עבר(ג): אפי'

שיאכל גם אותו פחות מכזית אמאי קאמר בסמוך דלא חשיב לאיתשולי עליה מ"ש משבועה שלא אוכל כל שהוא דהתם פשיטא איכול ליאשל: אמר

שבועה אכל אמר שבועה שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה. ואם נשבע אח"כ שלא יאכל ככר זו. חלה השבועה אמקצתה. דייקינן אמתני' דקתני חיובא הוא דלא מחייב אשאר שבועות. אבל שבועה קיימא לה. דאי משכחת רווחא חיילא למאי הלכתא לכדרבה דאמר נשאל על הראשונה ובטלה חלה לסיועי מהא דתני מי שנדר שתי נזירות ומנה את הראשונה כו'. ודחינן הכי השתא התם גבי נזירות איתנהו תרוייהו וכי שלים ראשונה חיילא שניה הכא שאלה על הראשונה מי איתא לשניה כלל: אמר רבא נשבע על ככר ואכלה אם נשתייר ממנה כזית נשאל עליה. אכלה כולה אינו נשאל עליה. ומקשינן

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' י ופ"ו הל' יז ופ"ג מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' יג וסי' רלח סעיף יא וסעיף כא:

עח ב מיי' פ"ח מהל' שבועות הל' ג:

עט ג מיי' שם הל' ז:

פ ד מיי' שם פ"ד הל' ט י סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלח סעיף י:

פא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד וסעיף טו:

פב ו מיי' שם פ"ו הל' יז סמג שם טוש"ע שם סי' רלח סעי' כא וסי' רלט סעיף יג:

פג ז מיי' פ"ג מהל' מזירות הלכה י:

רבינו חננאל

פים שהיה בדין שיהיה חייב דברי ר' יהודה בן בתירה כו'. שפיר קאמרו ליה רבנן דשבועת מצוה לא תעשה בטול מצוה כקיום מצוה. דבביטול מצוה אם נשבע לבטל ולא ביטל פטור. ואם נשבע לקיים ולא קיים לדבריך חייב ואמר להו ר' יהודה בן בתירה והלא הנשבע להרע לאחרים פטור. אבל להיטיב לאחרים חייב דרביה קרא אע"ג דליתא בלהרע הכא נמי כדרביה קרא קיום מצוה אע"ג דליתא בביטול מצוה. ורבנן התם איתא לשבועה אם נשבע שלא איטיב לפלוני חייב הכא ליתא אם לא אקיים את המצוה שהנשבע שלא לקיים המצוה הנה נשבע שפטור ולא תמצא שחייב: **ירושלמי** שבועות אין בהן כרת. מעילה אין בה כרת. על דעת ר' יוחנן דאמר שבועה שלא אוכל מצה אסור לוכל מצה בלילי הפסח. שבועה שלא אוכל מצה בליל הפסח לוקה ואוכל מצה. וכן הנשבע שלא לישב בצל אסור לישב בצל סוכה אבל הנשבע שלא לישב בצל סוכה לוקה ויושב בסוכה דמצוה: ת"ר בספרי דבי רב מיין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיין רשות כו' עד ת"ל מיין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיין רשות. וגרסינן בתחלת נזיר מאי היא קדושא ואבדלתא הרי מושבע עליה מהר סיני. אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות וחלה אשבועתו: (וישב בסוכה) [ירושלמי] אזהרה לשבועת הרשות מנין לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין: **מתני'** שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה. אינו חייב אלא אחת. וזו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. ואוקימנא אם נשבע שלא אוכלנה והדר נשבע שלא יאכל ככר זו חייב שתים כדרבא דאמר שבועה שלא אוכל זו אפילו אכל כזית ממנה חייב. ואם נשבע אח"כ שלא אוכלנה ככר פשטה שבועתו הראשונה בכולה ואין שבועה חלה על שבועה אבל אמר שבועה שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה. ואם נשבע אח"כ שלא יאכל ככר זו. חלה השבועה אמקצתה. דייקינן אמתני' דקתני חיובא הוא דלא מחייב אשאר שבועות. אבל שבועה קיימא לה. דאי משכחת רווחא חיילא למאי הלכתא לכדרבה דאמר נשאל על הראשונה ובטלה חלה לסיועי מהא דתני מי שנדר שתי נזירות ומנה את הראשונה כו'. ודחינן הכי השתא התם גבי נזירות איתנהו תרוייהו וכי שלים ראשונה חיילא שניה הכא שאלה על הראשונה מי איתא לשניה כלל: אמר רבא נשבע על ככר ואכלה אם נשתייר ממנה כזית נשאל עליה. אכלה כולה אינו נשאל עליה. ומקשינן

מסורת הש"ס

(א) [לעיל כו.], ב) רש"ל מ"ז, ג) לעיל ג: כא. [תמורה ג:], ד) [לקמן כח:], ה) נדרים יח. קט., ו) שם יח: יח. מופסחת דמיר פ"ג [ע"ש], ז) בדפו"י דחילו, ח) [נזיר ה.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה וכו' ליתני הכי שבועה שלא אוכל: (ב) ד"ה הא וכו' על השתים חלה השלישית כל"ל ותיבת על נמחק: (ג) ד"ה נשאל וכו' עבר למפרע הס"ד: (ד) תוס' ד"ה הא כו' למיתני אינה אלא:

מוסף רש"י

עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. כדרך שהולכן לפרוט בכלאים שכתוב בו (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור ופרט בו יחדיו, שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו ובחמור לבדו, ואמרו חולין קלי דסיפא דרש ליה ר' יונתן גאון הן המתנין לרגות את המקבל לאחר מיתה (סנהדרין סז. וכערי"ז שם פה. וב"מ צה.). **שבועה שלא אוכל ככר זו כו'.** דהא נשבע תלת זימני שלא יאכל אותו ככר (תמורה ג:). **אינו חייב אלא אחת.** כדאמרינן דאין שבועה חלה על שבועה (שם) דכיון דנשבע שבועה ראשונה הוה לה שבועה שניה לקיים את המצוה ומתן במתניתין דפעור (לעיל כא. ובערי"ז לעיל ד:). **זו היא שבועת בטוי.** דקאמר קרא לנשבע בשפתים להרע או להטיב וגו' חו היא שבועת בטוי אמוצית בשפתיו שלא יאכל אותו ככר, אבל לא גזל מידי לחבריה, אבל שבועת העדות ושבועת הפקדון מביא על הזדון כשגגה אשם (תמורה ג:). **שאם נשאל על הראשונה.** שבא לפני חכם ונשאל על שבועה ראשונה והתיר, עלתה לו שניה תחתיה. שאם עובר חייב משום שבועה שניה (נדרים יח:). **והפריש עליה קרבן.** וקודם שהפריש נשאל על נזירות ראשונה שכבר נדר ואמרו לה שבועות נדר ושלא לנדר היה נדר אותם שלשים (שם יח:). **עלתה לו.** אותה נזירות שכבר נדר בשניה שעדיין חייב ומקריב הקרבן על נזירות השניה ביום שהשלים נזירות ראשונה (שם).

אפי' כל שהוא. שיור נמי מעכב אלא עבר על שבועתו וראוי לשאילה: **מיגו דמהניא שאלה כו'.** דהא כי אכליה לכזית קמח עדיין כל זימים שבה אסורין עליו ומהניא להו שאלה וכיון דנשאל וקיי"ל[ג] חכם עוקר נדר מעיקרו ואשתכח דלא הוא שם שבועה כלל הלכך כזית קמח אשתכח דלא באיסורא אכליה: **ואחר כך נשאל על הראשונה.** אלמא אע"ג דאזלא לה כולה נשאל עליה: **אלא גלח.** פתח אהל מועד את ראש נזרו כדכתיב[ד]: **דר' אליעזר.** במסכת נזירות (דף פג.): **מגלחת מעכבת.** לשתות יין וליטמא למתים הלכך הוי שיור: **א"ר אשי נזירות קא רמית כו'.** לעולם משעבר על שבועתו לא חזיא לשאילה ולא מהניא לה שאלה. ודקשיא לך נזירות נמי קושיא היא: **מי גרס לשניה אלא תחול.** כלומר מי גרס לך לומר שהימים המנויים לא לשניה נמנו אלא לראשונה דמיתא אזלא לה לראשונה ותקשי לך לראשונה היתה גורמת לך לומר כן: **ואינה.** והרי גלה החכם לך שחרטתו של זה חרטה ועקר את הראשונה מעיקרא ונמצא מנין המנוי של שניה נמנה וכולה לראשונה אכתי הוה קיימא כשנשאל. אבל ככר שנשבע עליה ואכלה על כרחך עבר לה שבועתו ושוב אין לה שאלה: ה"ג **אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה דאי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות אכל כפתוהו על העמוד לא: מחוסר קרבן.** וקרבן הוה ליה שיור וכן מלקות למזיד אכל כפתוהו ללקות שוב אין כאן שיור שהרי הוא כאילו לוקה כבר כדשמואל: **הפס רץ.** ונתבזה במנוסה זו ואיכא ונקלה אחיך[ה] כיון שנקלה הרי הוא אחיך (מכות דף כג.): **אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו.** נמצאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הוי איסור וזו שאכלה בה הוי תנאי. ואשמועינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ואכלה דבר בחבירו אין איסור השבועה חל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך הויא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קיימן ביה האדם בשבועה[ו] ואכלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה[ז] באכילת האיסור ואם כבר שכח שבועתו בשעת מעשה ראשון לא קיימן ביה האדם בשבועה ואין השבועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתינן ליה סייעתא לקמן (ע"כ) ממתניתין דנדרים: **אכל את הראשונה כו'.** ההיא דתנאי קרי לראשונה שכך היתה סדר שבועתו אם אוכל זו לא אוכל זו. והאי דנקט אכילת התנאי בראשא לאו משום דאי עדיף איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר לראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן. ודוקא דהך שניה לאיסור הוא דהויא לה שגגה באכילת איסור דאי בתנאי לא מייתי קרבן על אכילת האיסור למפרע שהיתה מזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה אחרונה שהוא עובר בה על השבועה למפרע שגגה באיסור בעינן: **אכל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור.** בשעת אכילה לראשונה כבר שכח[ח] בשבועתו וכשאכל האיסור היה זכור את שבועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתראה לפי שלא חלה שבועה עליו שהרי בשעת אכילה לראשונה שהיתה שבועה ראויה לחול כבר שכחה היה ולא קיימא ביה האדם בשבועה וכל שכן מקרבן שאין קרבן על המזיד: **ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב.** כשאכל התנאי ראשון היה זכור את שבועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והיא אכילה לראשונה במזיד וכשאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבועה חייב קרבן הואיל ובאכילה ראשונה זכור הוא את שבועתו ויודע שבאכילה זו אוסר עליו את השניה האדם בשבועה קיימא ביה וחלה עליו שבועה וכשאכל שניה שוגג הרי עבר על שבועתו שוגג וחייב קרבן: **שתיהן בשוגג פטור.** בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון פטור כדפרישית שהרי באכילה ראשונה היתה שבועה לאוסר לחול ובאותה שעה היה שכוח ולא חלה עליו השבועה לאסור את השניה עליו: שתיהן

אפי' כל שהוא נמי אי בעית אימא שלא אוכל אי בעית אימא שלא אוכלנה איבעית אימא שלא אוכל מיגו דמהניא ליה שאלה אכזית בתרא מהניא ליה שאלה נמי אכזית קמא ואיבעית אימא שלא אוכלנה אי שייר כזית חשיב לאיתשולי עליה ואי לא לא חשיב לאיתשולי עליה מיתיבי [ט]מי שנדר שתי נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הכא במאי עסקינן בשלא כיפר והתניא [א]כיפר בשלא גלח ור"א היא דאמר תגלחת מעכבא והתניא [ב]גלח אמר רב אשי נזירות קא רמית מי גרס לשניה שלא תחול ראשונה ואינה אמימר אמר [ג]אפילו אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא כדשמואל דאמר שמואל [ד]כפתוהו על העמוד ורץ מב"ד פטור [ה]ולא היא התם רץ הכא לא רץ [ו]אמר רבא [ז]שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור [ח]ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב [ט]שתיהן בשוגג פטור

אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. מה שפירש בקונטרס אין שבועה חלה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קיימא ביה האדם בשבועה וחלה עליה שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה באכילת איסור ראשון לא כפי' מגומגם דבאכילת איסור ראשון לא משכחת מיגו קרבן דאי אכלו בשוגג לא קיימא ביה האדם בשבועה ולא חלה עליו שבועה ואי אכלו במזיד הא בעינן שגגה באכילת האיסור לפירוש הקונטרס ואי אפשר לישבו אלא בדוחק דמשכחת לה כגון שבשעה שאוכל איסור ראשון לא שכח שבועתו והוי האדם בשבועה אבל בשוגג הוא שאינו יודע שזה הככר שנשבע עליו ואע"פ שמותר לאוכלו משום שגגה הואיל ובראונו לא היה אוכלו לפי שמתאוה לאכול של תנאי או בשום עניין שצריך לאוכלו כגון שנשבע לאוכלו או שמסתכן עליו וכל זה דוחק ומה שפי' נמי בסמוך גבי אכל את ראשון כו' אאי דנקט אכילת התנאי בריש לאו משום דאי עדיף איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אינו ר"ל איפכא מבבא דקאי בה דהיינו שאכל איסור תחלה בשוגג ממש ששכח שבועתו דא"כ לא חיילא כלל דלא הוי האדם בשבועה ולא בעי נמי למימר שאכל איסור במזיד לגמרי תחלה דאין כאן שגגה בשעת אכילת איסור ואין נ"ל כלל שהיה הקונטרס ר"ל דמתחייב למפרע מלקות דאין סברא שיתחייב מלקות כיון שאח"כ אכל התנאי בשוגג ועוד דלפירוש ר"ת אדרבה חייב קרבן באכל איסור תחלה במזיד ותנאי בשוגג אלא ר"ל כדפרישית שאכל איסור ראשון וזכור את השבועה אבל אינו יודע שזהו ככר שנשבע עליו ושוב מצאתי בתוס' רבינו אלחנן שכתב שהסופרים טעו וכך ראוי להיות לאו משום דאי עדיף איפכא חיילא דודאי לא חיילא שכמו שזאת אינה חלה ופטור אף אותה אינה חלה וכן כתוב בפירושים אחרים מרש"י ועל מה שפי' בקונט' בין שאכל איסור ראשון כתוב שלא היה יכול להבין ועוד דוחק לפי' הקונטרס דגבי שגגת עצמה וחזון חברתה בסמוך צריך לפרש דחייב לא קאי אלא אשניה ומשמע דקאי אתרוייהו וגראה לפרש דלא מיפטר משום אדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה כשאוכלו בשוגג בין בתחלה בין בסוף אבל על האיסור לא מייתינן דבשעת אכילת התנאי הוא דחיילא השבועה עליה הלכך בעינן שלא יהא אנוס בה ואותה של תנאי קרי לראשונה כדפי' בקונט' והא דקאמר לראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור לאו דוקא נקט הכי דה"ה שניה במזיד תחלה כדפרישית דלא חיילא שבועה עליה כלל כיון שאכל של תנאי בשוגג והא דקאמר נמי לראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב לאו דוקא לראשונה במזיד תחלה דה"ה שניה בשוגג תחלה ואח"כ לראשונה במזיד ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניה אם היה זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד הבית עצמו לידי איסור אי נמי אפי' זכור חשיב שב מידיעתו הוא דחמיר ליה לאינים טפי אכילת האיסור מן התנאי כדאמר בריש פ"ב דנדרים (ד' טו.) כי לא זהיר בתנאי אבל באיסוריה מיזהר וכפי' [ט]השיטה זו יש לפרש הסוגיא וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דחיילות השבועה תלוי באכילת התנאי אלא דקרי לאיסור לראשונה וגרם איפכא לראשונה בשוגג ושניה במזיד חייב לראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור וקרי לאיסור לראשונה לפי שמזכירה תחלה לא אוכל זו אם אוכל זו והא דנקט שתיהן בשוגג לא איצטריך אלא משום דבעי למיתני שתיהן במזיד והא דנקט לבסוף אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה ותחלה נקט בלשון ראשונה ושניה לא דק בלשנייה ור"ת מפרש כפי' הקונט' דבאכילת מעשה הראשון תלוי חיילות השבועה ובין של תנאי ובין של איסור אם אוכלה תחלה בשוגג לא קיימא ביה האדם בשבועה אלא שמפרש ר"ת דאותה שאוכל תחלה קרי ראשון בין של תנאי בין של איסור ושל בסוף קרי שניה והשתא אתי שפיר הא דצריך לפרש אכליה לאיסור והדר אכליה לתנאי ובשאכל תחלה במזיד האיסור ואח"כ התנאי בשוגג חייב דלא בעינן שגגה באכילת האיסור אלא שיעבור על השבועה וצריך לדחוק לפירושו הא דקאמר זו בזדון עצמה ושגגת חברתה כו' פטור דהיינו טעמא דפטור על הראשונה אף על גב דהיינו ראשונה במזיד ושניה בשוגג כגון שאכלה בזדון עצמה לגמרי שהיה דעתו לאכול באותה שעה גם התנאי דלאו שב מידיעתו הוא אי נמי כשאוכל השניה בזדון עצמה ובשגגת חברתה אע"פ שאוכל בהיתר דעלה דידה לא חיילא השבועה מיירי כגון שאינו יודע שיהא פטור עליה לפי שלא היה אדם בשבועה ולשון זדון עצמה משמע מתכוון לאוכלו באיסור אף על פי שאוכל התנאי הלכך לאו שב מידיעתו הוא ודוחק:

כשם

ו) נדרים יח: יח. תוספתא דמזיר פ"ב [ע"ש], ג) מכות כג., ג) [במכות עד:], ד) [במדבר ו], ה) [דברים כה], ו) [ויקרא ה], ז) רש"ל פי' לענין קרבן, ח) בדפו"י הגירס' שבועתו וכ"ה הריעב"ן,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר כו' וכפי שיטה זו יש לפרש כל הסוגיא:

גליון הש"ם

גמ' אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו. עיין תשובת מהרשד"ם חלק י"ד סי' רמ"ז:

עין משפט נר מצוה

פד א ב מיי' פ"ג מהל' מזירות הל' י:
פה ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יח [שו"ע י"ד סי' רח סעי' ה]:
פו ד מיי' פי"ז מהל' סנהדרין הלכה ו:
פז ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יח:
פח ו מיי' שם פ"ד הל' טז וגירסתו חייב ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' טז:
פט ז מיי' שם הל' ח וגירסתו פטור ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע שם:
צ ח מיי' שם:

רבינו חננאל

עליה ופריק איבעי תימא כשנשבע שלא איכל ככר זו ואע"ג דכיון דאכל כזית ממנה עבר בשבועתו אמרי מגו דמהניא שאלה למשרא ליה כזית בתרא מהניא נמי לכזית קמא למפטרי למפרע: איבעי תימא כשנשבע שלא אוכלנה ולא מחייב עד דאכיל לה כולה מיהו אי שייר ממנה כזית חשוב לאתשולי עליה ואי לא לא: ואקשינן וכי אם אכלה כולה אינו נשאל עליה והא גבי נזירות דמנה הראשונה ושלמה והפריש עליה קרבן וקתני נשאל על הראשונה עלתה השניה בראשונה. ודחי' בשלא כיפר דכיון דלא כיפר עדיין לא השלימה והתניא כיפר כו'. ופריק רב אשי נזירות קא רמית עלה דשבועה מי גרס לשניה שלא תחול במקום הראשונה הלא הראשונה שהיא בחזקת נזירות כיון שבטלה נמצאת מנינא לשניה: אמימר אמר אפי' אכלה כולה כיון דמחוסר מעשה נשאל עליה מגו דמהניא שאלה למלקות לפטרו אם היה מזיד מהניא נמי אכלה בשוגג לקרבן אבל כפתוהו על העמוד אינו נשאל עליה כדשמואל דאמר כפתוהו על העמוד ורץ מב"ד פטור. והא שניה דאמימר לענין כפתוהו ליתא ולא דמיא לדשמואל דהתם רץ ונפטר בדינו אחרי כפיתה ודמי כמי שלקה. אבל האי לא רץ ועומד להלקותו ויש לו להשאל עד שילקה וקמייתא דאמימר איתא ושמעתא דבתרא ברורה היא לענין מלקות: אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכל הראשונה בשוגג והשניה במזיד חייב. ראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור. שתיהן

ט) עי' בתוס' כאן בד"ה אמר פירוש דברי רבינו וגירסתו.

כשם שנדרי שגגות מותרים כן שבועות כו'. תימה דתלי כתיבא בדלא כתיבא שבועה כתיבא מדדרשינן לעיל (ד' כו.) האדם בשבועה פרט לאנוס ויש לומר משום דהסיא דנדרי שגגות משנה היא בפ' אלו נדרים (ד' כה:) אבל גבי שבועה לא תנן בשום דוכתא ופ"מ בנדרים (שם) דקאמר שבועות שגגות היכי דמי כדרב כהנא ורב אסי אמרי לא מפרש דומיא דתנן גבי נדר כגון דאמר שבועה שלא אוכל פירות הללו אם אכלתי ונזכר שאכל או אם אוכל ושכח ואכל ועוד דבהסיא דרב כהנא ורב אסי לא שייך לשון מותרין דכבר יצא לו שבועת שקר ועוד תימה דלקמן בפרק שבועת העדות (ד' לא:) דדמיק לאשכוחי דקאמר לימא תניא לדרב כהנא ורב אסי אמרי לא דייק מהסיא דנדרים דשרי נדרי שגגות דאינהו גופייהו לא יליפי אלא משבועה ונראה דבנדרים ודאי המ"ל שבועות שגגות דומיא דתנא גבי נדרים אלא ניחא לאשמועינן מעשה ורבותא דאפי' עובר על שבועתו בשעה שמוציא שבועה מפיו פטור והשתא לא מצי למידק מהסיא מתני' דנדרים תניא לדרב כהנא ורב אסי דדלמא מתני' דוקא כשאינו עובר על שבועתו לאלתר דומיא דתנא גבי נדר ואם תאמר ונדרים היכי יליפינן משבועה מה לשבועה שכן אין חלה על דבר מצוה כדבר הרשות ולאו פירכא היא כדפריסית לעיל (ד' כה. ד"ה מה) דבעינן שאין שבועה חלה על דבר מצוה כיולא בו בנדר אפילו בדבר הרשות אינו חל: **שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים כו'.** זו היא הקונטר' ונספרים היה כתוב איפכא שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ונראה דמחקה בקונטר' משום דקשיא ליה דאי תאנים וענבים כל חד וחד לחודיה קאמר לא הוו ענבים אלא שיעור ואי בשניהם בבת אחת אין השבועה שניה חלה כלל מידי דהוה אתשע וי' דאי תאנים לא אכיל תאנים וענבים נמי לא אכיל והוי כבר מושבע ומומר **חייב.** כשאכל רלשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חביתה ולגבי שבועה דידה לא קרינא ביה האדם בשבועה [שם ה] וכשאכל שניה אכלה בשגגת עצמה ששכח שנשבע עליה אבל זכור הוא שנשבע על רלשונה ובאכילה שניה חלה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו ממחלתה וכשאכלה עובר על שבועתו שוגג אבל מלקות ארלשונה לא שהרי מתחלה לא חלה עליו שבועה הלכך לא נקי ולא קרינא ביה אין אב מידיעתו אבל שניה לפוטרו מקרבן משום עברין[ב] לעבור על השבועה שהרי אין מזיד זה עבירה: **שתיהן בשוגג.** ששתיהן הכרכות בשגגת שתי השבועות פטור שהרי בשעת [ג] אכילת ראשון היו שתי השבועות רלויות לחול ונאותה שעה שכוח היה משתיהן ולא קרינא ביה האדם בשבועה: **אשניה מיחייב.** דהתראת ודאי היא: **ארלשונה.** והתרו באכילתה שמא תאכל חביתה ותתחייב על זו למפרע התראת ספק היא זו: **אף אנן נמי מינינא.** כדרבא שהמולה שבועה בדבר אחר וקיים התנאי תחלה צריך שיהא זכור לשבועתו באותה שעה ואם לאו אין השבועה חלה: **נדרי שגגות כילד.** קתני ריש ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי שגגות נדרי אונסין והתם[ד] מפרש להו: **קונס אם אכלתי כו'.** קונס עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה מותר באותו דבר. היינו דרבא שצריך שיהא זכור לנדר בשעת קיום התנאי: **ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כו'.** והיינו כדרבא. ולא יתכן לפרש קונס שאני אוכל אלא בענין זה שחלה דבר אחר באכילה זו כדפריסית דאי מפרשת קונס עלי אכילה ושכח ואכל ושתה מאי מותר איכא למימר דקתני ארבעה נדרים התירו הרי כבר עבר על נדרו שוגג ואי מפרשת התירו פטרוהו מן המלקות פשיטא מי התירה בו והלא שכוח היה וכלל דבר אין מותר לשון פטור: **שבועות שגגות היכי דמי** לא גרסינן דהסיא אם אכלתי מיפרשא בנדרים [דף כה:] כרב כהנא ורב אסי והך דאם אני אוכל בהדיא היא אתיא כרבא: עיפא ותנימי בני רחבה דפומבדיתא היו [סנהדרין יח:]: **אינו חייב אלא אחת.** טעה לומר שזו שבועה על שבועה: **הרי יצאה שבועה לשקר.** משנשבע הראשונה יצאה לשקר מפיו והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא לעצמה ואין לך לפוטרו בשבועה לשעבר משום אין שבועה חלה על שבועה אלא בשבועה להבא שחזר ואוסר עליו את האיסור והוה ליה נשבע לקיים את המצוה: **אלא אוכל תשע ועשר.** שתי שבועות היו שבועה שלא אוכל תשע תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר תאנים ואכל עשר תאנים בהעלם אחד מהו טעה לומר אין השבועה אחרונה בכלל שבועה ראשונה ואין זו שבועה חל על שבועה: **אישתכשם.** דשבועה על שבועה היא שהנשבע שלא יאכל תשע נשבע על עשר דכל כמה דלא אכיל תשע לא אתי לכלל עשר: **אינו חייב אלא אחת.** טעה לומר ששבועת תשע בכלל עשר לפי שיש בכלל עשר תשע: **הא תשע מיהא אכיל.** ולא נאסרו עליו תשע ברלשונה וכי אכיל תשע מיחייב משום שבועה אחרונה וכשאשלימן לעשר עבר על ראשונה: **וימנין דמשכחת לה דעיפא.** דשבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל עשר דאינו חייב אלא אחת: **דתמר.** רבה דאמר מר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים יחד ביום אחד אבל תאנים לחודייהו אוכל וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואי הוה אוכל תאנים וענבים ביום אחד היה מיחייב תרתי דכי אכל תאנים מיחייב אשבועה בתרא וכי הדר משליים לה בענבים מיחייב אקמייתא:

ואכל

[א] שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה מיחייב אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה [ב] פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש למ"ד [ג] התראת ספק [ד] שמה התראה חייב למ"ד לאו שמה התראה פטור תלאן זו בזו לא אוכל זו אם אוכל זו לא אוכל זו [ה] אם אוכל זו ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור [ו] זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב [ז] שתיהן בשוגג פטור [ח] שתיהן במזיד אשניה מיחייב אראשונה פלוגתא [ט] דרבי יוחנן וריש לקיש אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא [י] (מג) ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין) [יא] נדרי שגגות כיצד [יב] קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה [יג] שאיני אוכל שאיני שותה שכח ואכל ושתה מותר ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין [יד] כך שבועות שגגות מותרות [טו] (שבועות שגגות ה"ד לאו כי האי גוונא שמע מינה) עיפא [טז] תני שבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה אמר ליה שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו אמר ליה אינו חייב אלא אחת א"ל [יז] אישתבשת הרי יצאה שבועה לשקר שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו [יח] חייב על כל אחת ואחת אמר ליה [יט] אישתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו [כ] אינו חייב אלא אחת אמר ליה [כא] אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אמר אביי זימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר [כב] דאמר רבה [כג] שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים

שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב. מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה שבועתו וחלה השבועה עליו לאסור בשניה וכשאכל שניה התרה בו התראת ודאי אל תאכל שהרי [ו] נשבע עליה: **אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש.** דאפליגו בהתראת ספק בפ' קמא (דף ג:) והאי נמי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו: **אלא זו בזו.** שתיהן כדמפרש ואזיל נמצאו שתיהן איסור ושתיהן תנאי: הכי גרסינן **אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתיהן בשוגג פטור שתיהן במזיד אשניה מיחייב אראשונה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא (מג) ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין) נדרי שגגות כיצד קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאיני אוכל שאיני שותה שכח ואכל ושתה מותר ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות (שבועות שגגות ה"ד לאו כי האי גוונא שמע מינה) עיפא תני שבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה אמר ליה שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו אמר ליה אינו חייב אלא אחת א"ל אישתבשת הרי יצאה שבועה לשקר שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו חייב על כל אחת ואחת אמר ליה אישתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו אינו חייב אלא אחת אמר ליה אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אמר אביי זימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר דאמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים**

זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה כו'. כשאכל רלשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חביתה בפ' קמא (דף ג:) והאי נמי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו: **אלא זו בזו.** שתיהן כדמפרש ואזיל נמצאו שתיהן איסור ושתיהן תנאי: הכי גרסינן **אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאיני אוכל שאיני שותה שכח ואכל ושתה מותר ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות (שבועות שגגות ה"ד לאו כי האי גוונא שמע מינה) עיפא תני שבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה אמר ליה שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו אמר ליה אינו חייב אלא אחת א"ל אישתבשת הרי יצאה שבועה לשקר שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו חייב על כל אחת ואחת אמר ליה אישתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו אינו חייב אלא אחת אמר ליה אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אמר אביי זימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר דאמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים**

עין משפט נר מצוה

צא א ב מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' טז יז ולמיוב כר"י:
צב ג מיי' פט"ז מהל' סנהדרין הל' ד:
צג ד מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' יט ממג לאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רלט סעיף יז:
צד ה מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע שם:
צה ו עיי' כס"מ שם הל' יח:
צו ז ח מיי' שם הל' יט ולמיוב כר"י:
צז ט מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' ח ג סמג לאוין רמג טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ח:
צח י טוש"ע שם ס"י:
צט כ מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ו סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רלט סעיף ח:
ק ל טוש"ע שם סי' רלח סעי' כב:
קא מ מיי' שם פ"ד הלכה יב סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלח סעי' יב:
קב נ מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעי' יג:
קג ס מיי' שם הל' יד:

רבינו חננאל

בשוגג פטור שתיהן במזיד אכלה לתנאיה שהיא השניה שאמר בה אם אוכל זו והדר אכל לזו שאמר בה שבועה שלא אוכל חייב מלקות. פ' הראשונה היא האיסור שעליה נשבע שלא לאוכלה השתא אי אכלה לאיסוריה שהתרו בו בשעה שבא לאכלה אל תאכל אותה שאם תאכל עוד האחרת תלקה וחזר ואכל השניה זו התראת ספק: באנו למחלוקת ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש למ"ד התראת ספק כו': תלאן זו בזו. כגון דאמר שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ושלא אוכל זו אם אוכל זו ראכל זו בשגגת חברתה ובזדון עצמה וזו בזדון עצמה ובשגגת חברתה חייב. שנמצאת אכילתו בשתיהן בזדון עצמן. אבל זו בשגגת עצמה ובזדון חברתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חברתה פטור שנמצאת אכילתו בשתיהן בשגגת עצמן. וכ"ש אם אכלן לשתיהן בשוגג שפטור. שתיהן במזיד אראשונה דהיא התראת ספק באנו למחלוקת ר"י ור"ל אשניה ודאי חייב מלקות דהיא התראת ודאי היא ופשוטה היא אלא משום שיש טעות בנוסחאות הוצרכנו לכותבה: אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא נדרי אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאיני אוכל ושאיני שותה ושכח ואכל ושתה [מותר]. ותני עלה

מסורת הש"ס

[א] מכות טז. [לעיל ג: וש"נ], [ב] כס"ל מ"ז, [ג] נדרים כ: [מזיר יא:], [ד] [נדרים כה:], [ה] [נ"מ שמעי], [ו] כס"ל מ"ז, [ז] [לקמן לו:], [ח] [וכמיס כו.], [ט] נדרים יח:, [י] כלפו"י הגירס' נמצנת, [כ] נס"ל: משומר, [ל] בדפו"י הגירס' אכילה ראשונה. וכ"ה הריעב"ן, [מ] [נדרים כ: כד: כה: כז.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועשר מהו א"ל חייב עכ: (ב) שם ותשע מהו א"ל אינו חייב:

מוסף רש"י

ארבעה נדרים התירו חכמים. בלא שום שאלה (נדרים כ:). ונזכר שאכל ושתה. פעור, דלבו אונסו, דסבר שבאמת נשבע (שם כה:).

רבינו חננאל (המשך)

כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות. היכי דמי שבועות שגגות לאו כהאי גוונא ש"מ: איפא תני שבועות בי רבה שאליה אבימי אחוה אמר שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי והוא אכל מהו א"ל אין חייב אלא אחת. אמר ליה אישתבשת הרי יצאת שבועה לשקר דאילו נשבע לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת. שבועה (חלה) [היא] על שבועה. אבל לא אכלתי [ולא אכלתי] חייב על כל אחת ואחת. הדר בעא מיניה שבועה שלא אוכל שמונה. שבועה שלא אוכל תשע. שבועה שלא אוכל עשר מהו. א"ל חייב על כל אחת ואחת. [א"ל אישתבשת] השתא תמניא לא אכיל תשע ועשר מצי אכיל כיון דמן השמינית נאסרו הויא להו התשיעית והעשירית אסורות שאי אפשר לו לאוכלן אלא באיסור. שהרי לא יתכן לוכל תשיעית אלא אחרי [השמינית והעשירית אחרי] התשיעית. הלכך נאסר בכולן משבועת השמינית ואין איסור חל על איסור. הדר בעא מיניה שבועה שלא אוכל עשר תשע שמונה מהו. א"ל אינו חייב אלא אחת. א"ל אישתבשת שהרי כשנשבע בעשר בתשע מותר היה כו'. הלכך שבועה חלה עליו על כל אחת ואחת: אמר אביי זמנין דמשכחת לה להא דאיפא כדרבה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר (ואכל) [ואמר שבועה שלא אוכל] תאנים וענבים ואכל

ואכל תאנים. בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים מו לא מיצערפי ענבים בהדייהו לאיחיוביי אשבועתא קמייתא. הכא נמי שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית הויא לה עשירית חצי שיעור: **מתני' שבועה שלא נעידך. ביטול מצוה הוא היינו דבר שאי אפשר: והשניה שבועה שוא.** שהרי נשבע לבטל את המצוה: **גמ' והוא שניכר.** העמוד נשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אבל לא ניכר הויא שבועת שקר: **ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם.** נשבועה עלי אם לא ראיתי: **ואסיק ליה שמא גמלא.** העלה לו שם גמל: **דמשביעין אותו.** גבי שבועת הדיינין תניא ליה המשביעין את המחויב שבועה בג"ד: **איסקונדרי.** חתיכות עץ קטנות שמשתקין בהן: **ואסיק להו שמא ווזי.** כינה את שמם מעות: **הסס משוס קניא דרבא.** לעולם בתר פומיה אזלינן והא דאיצטריך לן למימר לא על דעתך משוס דבפומיה יש שבועה ברמאות כגון דיהיב ליה קנה ומתן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועובדא הוה קמיה דרבא הכי: **וכן מצינו.** דכתיב (דברים כט) לא אתכם לבדכם לא כשאתם שבורים כאשר בנבנכם: **לאו משוס דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים.** ומסקו ליה שמא אלוה: **משוס דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה.** וכי אזלת נמי בתר פומייהו קושטא מדמו לאיתבועי: **ולימא להו קיימו תורה.** ושביעם על כן לאו משוס דמסקי אדעתייהו עצירות וקרו להו תורה ומשתבעי אדעתייהו. ומשני חדא תורה אי הוה אמר הכי משמע חדא תורה ואתן אית לן כתב ובעל פה: **תורה תעלה ותורת אמש.** אי אמר קיימו תורות הוו מסקי אדעתייהו לאיתבועי אהנך תרתי לאיקרו תורות ולא תשאר מצות: **ממורה עבודת כוכבים כו'.** דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה: **שקולה מצות ליצית כלל המצות.** דכתיב (במדבר טו) וחכרתם את כל מצות ה'. גימטריא שלה שש מאות ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי י"ג: **ולטעמיך.** דנעית למימר דהאי מ) דאמרינן להו לא על דעתכם כי היכי דלא ליסקי אדעתייהו מאי דבעו ומסקי ליה האי שמא: **על דעת המקום ועל דעתו למה לי.** למימר ותיקני ליה בחד אלה

ואכל תאנים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לחודייהו הויא להו ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן הכא נמי א כגון דאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן ואח"כ אכל עשירית הויא לה עשירית חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב: **מתני'** ב) איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש נשבע על דבר שאי אפשר לו ג אם לא ראיתי גמל שפורח באויר ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד ד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שלא נעידך ה נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין זו היא ו) שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור ז) שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא אכלה עבר על שבועת שוא לא אכלה עבר על שבועת ביטוי: **גמ'** ח) אמר עולא ט והוא שניכר לג' בני אדם: נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי גמל פורח באויר: שבועה שראיתי לא קאמר מאי אם לא ראיתי אביי אמר תני שבועה שראיתי רבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא האי גברא ציפורא רבא חזי ואסיק ליה שמא גמלא וכי קא משתבע אדעתיה דידיה אישתבע וכי תימא בתר פומיה אזלינן ולא אזלינן בתר דעתיה והא י) תניא כשמשביעין אותו י אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על י) דעתנו ועל דעת ב"ד מאי טעמא לאו משום דאמרינן דלמא איסקונדרי יהיב ליה ואסיק להו (א) זוזי דכי קא משתבע אדעתיה דידיה קא משתבע לא י) התם משום י) קניא דרבא ט) ת"ש וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ואמאי לימא להו קיימו מאי דאמר אלוה לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים לא משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה דכתיב י אלהי כסף ואלהי זהב ולימא להו קיימו תורה חדא תורה ולימא קיימו שתי תורות תורת חטאת תורת אשם קיימו כל התורה כולה עבודת כוכבים י) דאמר מר י) חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות תרתי כל המצות כולן מצות ציצית י) דאמר מר י שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלש עשרה מצות ולטעמיך י) לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי אלא

אותם הכתובים בשם המיוחד לרבי יהושע וכן שמות דגבעת בנימין לר' אליעזר: **קיימו מצות.** בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כה.) מסני מצות המלך פי' פרשת המלך שדבר זה נוח להם: **מצות** ציצית. הא דשבק עבודת כוכבים דכתיב בה נמי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה בפרשת שלח לך ואמרו שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה משום דבלשון בני אדם לא מיקרי כל המצות אלא ציצית: **ולטעמיך** על דעת הקב"ה למה לי. הן פירכא לא מסיק בנדרים ואיכא פירכא דמסיק התם ולא מסיק הכא ולא משני נמי התם כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט:

מסורת הש"ס

א) [לעיל כה: ע"ש], ב) [לעיל מז.], ג) (לקמן מ.), ד) [לעיל כה:], ה) נדרים כה. [כל הקונטרס ע"ש כמה וכמה שיטיס] לקמן לט., ו) [ל"ל דעת המקום וכך איתא לקמן לט.], ז) [נר' תוס' לקמן ע"ב ד"ה משום], ח) נדרים כה., ט) [לקמן לט. נדרים כה.], י) מולין ה. [קדושין מ.], כ) [מנחות מג. [נדרים כה.], ל) [לפי פרש"י לא גרס' להאי אלן כרב אלפס איתא וכן איתא בהרא"ש בנדר' בפקיעי סוף פי' ו בפ' ג], מ) בדפו"י דאמר. נ) ניר' רש"ל בכל מ', ס) [וע' היטב תוס' לעיל כה. ד"ה מה שאין כן],

תורה אור השלם

1. לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם: שמות כ יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' להו שמא זוזי: (ב) תוס' ד"ה כשהשביע וכו' היה לו ליתא:

מוסף רש"י

ואכל תאנים והפריש קרבן. (לגירסת: שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים) על שבועה ראשונה שעבר ואכל תאנים (נדרים יז.). ואח"כ אכל ענבים. ולא תאנים (שם). הויא להו ענבים. שאכל חצי שיעור של שבועה שניה, לפי שהוא נשבע בשבועה שניה על תאנים וענבים ועכשיו שלא אכל אלא ענבים לא ניטל אלא חצי שיעור, והיינו חצי שבועה, ואין מביא קרבן על חצי שיעור (שם). והוא שניכר לג' בני אדם. שבכר ידעו אלשה באותו עמוד שהוא של אבן, הוא הרואה שבועת שוא, דמילי דידעו ביה תלתא בני אדם הוי מפורסם (לעיל כה.). מאי טעמא. אמרי ליה הכי השלה על דעתך אנו משביעין אותך (נדרים כה.). דלמא איסקונדרי יהיב ליה. פיספיס משתקים בהן וקרא אותן זוזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה (שם). לא. איסקונדרי לאו מילתא היא ובכהי לא מיפטר אינש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו' (שם). משום קניא דרבא. דזוזי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מילי לא עביד אינש דנשבע לאדעתא דנפשיה (שם). דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים. דאי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלחו לה ובעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחי לאלוה (שם). לא. לאו לאסיקו לעבודת כוכבים שמא אלוה ולמיפטר נפשייהו, אלא ע"ז איקרי אלוה מעצמה (שם). ולימא להו קיימו תורה. אם כן אמאי משבע יתהון הכי על דעת המקום ועל דעתי, לישבע יתהון דמקיימיתו תורה (שם). חדא תורה. הוה משמע תורה אחת, שבכתב בלבד (שם). שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה. דכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו', וליפיון בהוריות (מ.) דבעבודת כוכבים מיירי (חולין ה.). שקולה מצות ציצית כו'. מדכתיב את כל מצות, ועוד דליצית בגימטריא ת"ר וכ' קשרים וח' חוטים הרי תרי"ג (מנחות מג.). ולימא להו קיימו כו'. ולא מצי למיטעי מילי (נדרים כה.).

ועומד מיהו הוה מצי לפרושי בנשבע על חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אבל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבא איתא בפ"ב דנדרים (ד' יח:) ומוכח כולה סוגיא כמו שכתוב בספרים ולא כגי' הקונטרס ומשמע נמי דאיירי בנשבע שלא יאכל שביעה מכל אחד שיעור שלם דמפרש טעמא מגו דחילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים ואי בחצי שיעור בהא אין שייך מגו דלא הוי כלל מושבע ועומד ולריך לחלק ע"כ בין הך לההיא דט' וי' דהתם איכא איסור שבועה ט) בכל י' וכל ט' שיאכל מהנך עשר קאי באיסור שבועה אבל הכא לא היה איסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושייך כאן מגו וה"ה נמי אי אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר דחיילא שבועה שניה על ידי מגו: **אם לא ראיתי גמל פורח.** תימה דהכא קתני גמל פורח ולא קתני כעולי מלרים ובפרק ארבעה נדרים (נדרים ד' כד:) גבי נדר הנאי תני עולי מלרים ולא קתני גמל פורח: **באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי כו'.** פירוש בשבועה ובפרק ארבעה נדרי' (שם) גרס ליה בהדיא והיינו שבועת שוא לפי שאי אפשר לו לעמוד באיסור בכל פירות שבעולם ואר"ת דבנדר לא חיילא כה"ג אם אסר כל פירות שבעולם עליו בקונם אם יעשה כדבר זה כיון שאי אפשר לו לקיים לו אם אסר כל פירות שבעולם עליו בלא שום תנאי דשבועת שוא מצינו שאסר הכתוב אבל נדרי שוא לא מצינו ורמיה דבפ' ארבעה נדרים (שם) תני שבועות הבאי אסורין נדרי הבאי מותרין והיינו משום דהבאי הוי משוס שוא אבל קשיא מפ"ב דנדרים (ד' טו.) דפריך גבי קונם עיני בשינה ואי בלא יהיב שיעורא למלתא מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והאמר ר' יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו ואישן לאלתר אלמא גבי נדרים נמי חיילי כשאין יכול לקיים ועובר לאלתר ונדרי הבאי דשרו לא הוו טעמא לפי שאסר עלמו במה שאינו יכול לקיים דאפי' יכול לקיים שלא אסר עליו אלא חד פירא שרי בנדרי הבאי וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש בקורת בית הבד אלא מה שהוא ערוף (מאד קרוב) לגבו ומשומה משאר נחשים קורא קורת בית הבד וחיל גדול מאד שרשה קרא עולי מלרים ואינו אומר כן אלא להחזיק ולאמת דבריו וגבי שבועה החמירו משום דכתיב לא יעקה והא דתני בתוספתא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרין היינו מדאוריתא: **כשהשביע** משה **את ישראל.** קלת קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיענדו עבודת כוכבים כמו כן היה (ב) לירא פן יענדו השבועה: **דעבודת** כוכבים איקרי אלוה. אפילו יזכירו שם המיוחד האמר' בסוף שבועת העדות (לקמן ד' לה:) השמות האמורות במיכה חול אפי'

(תראה) (ת"ר) כשמשביעין אותו אומר לו הוי יודע שלא על מה שבדעתך אנו משביעין אותך. אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. מאי לאו משום דאמרי' דלמא סקונדרי יהב ליה ואסיק להו וזוזי וכי קא משתבע אדעתיה קא משתבע. ודחינן משום קניא דרבא כמפורש בנדרים. ת"ש וכן מצינו כשהשביע

ט) מסר כאן אוקימתא דרבא ונשמט בכ"י מן כאוזר עד כאוזר

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' ו טו סמג לאוין רמז:

קה ב מיי' פ"ח מהל' שבועות הל' ד סמג לאוין לא רמז טוש"ע י"ד סי' לו ס"ד:

קו ג מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קז ד מיי' שם פ"ח הל' ו וס"ה הל' יד והל' טו סמג שם:

קח ה מיי' שם פ"ה הל' יד טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' לא סעיף טז:

קט ו מיי' שם הל' יג:

קי ז מיי' שם הל' כב סמג שם (טוש"ע י"ד סי' לו סעיף ד):

קיא ח מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' טו ופי"ח הל' יח סמג עשין קכג טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף כ:

קיב ט מיי' פ"ב מהל' עבודת כוכבים הל' ד ופ"ל מהלכות שבת הל' טו:

קיג י מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' יב:

רבינו חננאל

תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים לחודייהו הויא להו ענבים חצי שיעור ואין מביא קרבן על חצי שיעור. הכא נמי (כיון) [כגון] שאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל העשירית הויא לה עשירית חצי שיעור ואין מביאין קרבן על חצי שיעור: **ירושלמי** בעי חיפא (מרב) [מבדקיניה] היו לפניו חמש ככרי' ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [וחזר] ואמר ב' אלו. וחזר ואמר שלש אלו. וחזר ואמר ארבע אלו. וחזר ואמר חמש אלו ואכל הראשונה. א"ל אין חייב עליה אלא אחת מכיון שהזכיר עליה שבועה נאסרה עליו ונעשית לו כנבלה מיכן ואילך נעשה כמיחל על האיסורין. ואין שבועות חלות על האיסורין. חזר חיפא ובדקיה היו לפניו ה' ככרות ואמר שבועה שלא אוכל אלו ה' ככרות וחזר ואמר אלו הד' וחזר ואמר אלו הג' וחזר ואמר אלו שתים וחזר ואמר זו א"ל חייב על כל אחת ואחת. אילו מי שנשבע שלא יאכל ה' ואכל ד' שמא אינו פטור לפיכך שבועה חלה על כל אחת ואחת: **מתני'** שבועת שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור כו'. אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם: ירושלמי בשם ר' יוחנן אמרו. הידוע לשנים שבועת שוא. הידוע לג' שבועת שקר: נשבע על דבר שאי אפשר כו'. אביי אוקמה באומר שבועה שראיתי גמל פורח באויר ט). ואקשינן ודלמא ציפרא רבא חזא ואסיק שמיה גמל ועל מה (שבעדתו) [שבדעתו] נשבע. הלא

ט) בנדרים כה. ע"ש.